

HÅLLBARHETSREDOVISNING 2023

Bilaga till
årsredovisning 2023

Piteå kommun

Innehållsförteckning

Hållbarhet i styr- och ledningssystemet.....	3
Utmaningar	6
Redovisning av arbetet med Agenda 2030	8
Mänskliga rättigheter	19
Handlingsplan för miljö- klimat och energi.....	20
Klimatanpassning	20

Hållbarhet i styr- och ledningssystemet

De globala målen i Agenda 2030 visar vad som ska uppnås och är ett viktigt verktyg i arbetet för ökad hållbarhet på alla nivåer i samhället. Landets kommuner ansvarar bland annat för utvecklingen att skapa en god livsmiljö för sina invånare på lokal nivå. Genom att koppla de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030 till lokal politik som utgår ifrån lokala förutsättningar och behov, kan kommuner stimulera en lokal utveckling i linje med dessa mål och samtidigt bidra till det gemensamma arbetet för att nå målen på både regional, nationell och global nivå.

I Verksamhetsplan för 2021-2023 beslutades om ett ledningsuppdrag med syfte att skapa en struktur för Piteå kommuns hållbarhetsarbete med Agenda 2030. Kommunfullmäktige fastställde i Verksamhetsplan 2023-2025 att sju av de globala målen skulle få ett särskilt fokus de kommande åren. Målsättningen med ledningsuppdraget är att pågående aktiviteter i linjeorganisationen kan synliggöras och samordnas genom att skapa en systematik i att få Agenda 2030 som en naturlig del av ordinarie verksamhet. För att Agenda 2030 ska bli en del i kommunens arbete med utveckling krävs att den blir en integrerad del i övergripande styr- och ledningssystemet. Det krävs också ett systematiskt arbete kring att skapa en nulägesbild, analysera och genomföra.

I Piteå gör vi detta genom:

- Lokala hållbarhetsanalyser
- Hållbarhetsredovisning
- Stödfunktioner för att arbeta med frågorna

Hållbarhetsredovisningen

Framtagandet av denna hållbarhetsredovisning är en del av ledningsuppdraget (se ovan) och ska i nuvarande form ses som ett försök att redovisa Piteå kommuns hållbarhetsarbete kopplat till de utsedda globala målen, samt att lyfta utmaningar för det fortsatta arbetet. Detta arbete sker under en testperiod och försöker se vad som är möjligt att genomföra utifrån nuvarande struktur och system. Denna redovisning är inte på något sätt heltäckande men har som ambition att påbörja ett långsiktigt arbete för att få till en struktur av redovisning kopplat till kommunens hållbarhetsarbete.

Läsanvisning

I denna redovisning finns även samlat arbetet kring mänskliga rättigheter, borgmästaravtal samt handlingsplan för miljö, klimat och energi och klimatanpassning. Dessa har tidigare varit parallella redovisningar.

De analyser som gjorts är utifrån ett lokalt perspektiv kopplat till de Agenda 2030 mål som politiken i Piteå kommun utsett som särskilda fokusmål kommande år. Analyserna bygger underlag som finns tillgängliga med perspektiv Piteå som geografiskt område. Nyckeltalen är de redan befintliga i Kommunfullmäktiges verksamhetsplan sorterade utifrån globala målen. Tillagt är även nationella nyckeltal för att följa Agenda 2030.

De globala målen

År 2015 antog FN:s medlemsländer Agenda 2030, en universell agenda för hållbar utveckling som innehåller sjutton globala mål som ska uppnås till år 2030. Globala målen har i sin tur 169 delmål och drygt 230 globala indikatorer för hur arbetet ska genomföras och följas upp. Globala målen och Agenda 2030 är den mest ambitiösa överenskommelsen för hållbar utveckling som världens ledare någonsin har antagit. I begreppet hållbar utveckling

integreras de tre dimensionerna av hållbarhet: social, ekonomisk och miljömässig. Med Globala målen har världens ledare förbundit sig till att uppnå fyra fantastiska saker till år 2030: Att avskaffa extrem fattigdom, Att minska ojämlikheter och orättvisor i världen, Att främja fred och rättvisa samt Att lösa klimatkrisen

Agenda 2030:s mål och delmål är integrerade och odelbara och omfattar samtliga tre dimensioner av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga.

De lokala målen

Agenda 2030	Övergripande mål
Mål 3 Hälsa och välbefinnande	Piteå ska vara Sveriges barnvänligaste kommun
Mål 5 Jämställdhet	Piteå kommun och de kommunala bolagen ska arbeta aktivt för att vara en attraktiv och jämställd arbetsgivare samt skapa hälsofrämjande arbetsplatser
Mål 10 Minskad ojämlikhet	Piteborna i alla åldrar ska känna att det är meningsfullt att engagera sig och att de kan påverka kommunens utveckling Piteå ska erbjuda goda förutsättningar för ett livslångt lärande
Mål 11 Hållbara städer och samhällen	Budgetramen ska hållas genom effektiv hushållning av disponibla resurser Piteå kommuns och de kommunala bolagens finansiella ställning ska vara långsiktigt hållbar Piteå ska erbjuda trygga och attraktiva livsmiljöer Piteå ska år 2030 ha 46 000 invånare och till 2040 50 000 invånare
Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion	Piteå ska vara en attraktiv ort för näringsliv och företagande
Mål 13 Bekämpa klimatförändringarna	Samhällsbyggnad ska utgå från social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet
Mål 16 Fredliga och inkluderande samhällen	Piteborna i alla åldrar ska känna att det är meningsfullt att engagera sig och att de kan påverka kommunens utveckling I Piteå utgör kulturen en drivkraft för demokrati, tillväxt och samhällsutveckling Piteå präglas av en samhällsgemenskap med jämställdhet och mångfald som grund

Särskilda åtaganden

Mänskliga rättigheter

Som MR-kommun åtar sig Piteå att;

- stärka kunskapen och medvetenheten om mänskliga rättigheter
- införliva MR i riktlinjer, rutiner och aktiviteter
- involvera medborgare
- synliggöra dilemman och konflikter
- följa upp och kommunicera resultat
- säkerställa MR i kommunala kontrakt och andra rättsliga avtal

Piteå kommuns verksamhetsplan utgör plan för mänskliga rättigheter (MR), och riktlinjer tydliggör hur den planen ska förverkligas. Riktlinjerna ska revideras/omarbetas under 2024.

Mänskliga rättigheter och andra globala och nationella överenskommelser är inarbetade i kommunens styr- och ledningssystem. En hållbar utveckling är avgörande för den gemensamma framtiden och alla tre dimensionerna av hållbar utveckling (ekonomisk, miljömässig och social) måste samverka. Mänskliga rättigheter och dess konventioner utgör, enligt regeringens strategi, utgångspunkt i arbetet med Agenda 2030.

Kommunfullmäktige har i reglementet tydliggjort alla nämnders uppdrag och det gemensamma ansvaret att respektera, skydda och främja mänskliga rättigheter.

Som offentlig myndighet är det viktigt att ständigt sträva efter att upprätthålla mänskliga rättigheter. Kunskap om mänskliga rättigheter krävs så att de som nås av kommunens verksamheter får ökade möjligheter att få sina rättigheter uppfyllda. Det är i alla kommunala verksamheter och aktiviteter som grundarbetet och möten med rättighetsbärarna sker.

Borgmästaravtalet

Borgmästaravtalet är ett avtal för innovativa energistäder som bygger på ett klimatinitiativ för Europas städer och regioner att minska koldioxidutsläppen. Det är en unik rörelse på lokal och regional nivå som har lyckats mobilisera ett stort antal myndigheter för att upprätta åtgärdsplaner och styra medel till åtgärder som ska motverka klimatförändringar. Piteå kommun var en av de första kommunerna i Norrbotten som skrev på Borgmästaravtalet år 2009. Kommunen lovade då att minska våra koldioxidutsläpp med mer än 20% till 2020 samt vara nettoexportör av

förnybar el. Redan år 2013 hade Piteå minskat de fossila koldioxidutsläppen med 50% jämfört med 1998. År 2014 nåddes målet att bli nettoexportör av förnybar el.

EU har år 2021 satt nya klimatmål för hur minskningen av växthusgasutsläpp och anpassningen till klimatförändringarna ska ske. Till 2050 ska EU bli klimatneutralt (ingår i EU:s klimatlag). Som del i detta uppdateras Borgmästaravtalet för att matcha de nya och mer ambitiösa klimatmålen. Piteå har förnyat avtalet en fjärde gång, där ambitionerna om minskande utsläpp har stärkts ytterligare och möter den nationella ambitionen där utsläppen minska med 63 % till år 2030 jämfört med 1990. Det nya avtalet innebär i förlängningen att ha ett nollnettoutsläpp år 2045 samt verka för att ta fram en klimatpakt med näringsliv och medborgare. För Piteå kommun innebär ett förnyat avtal en fortsatt viljeinriktning att vara i framkant i klimat- och energifrågor i omställningen till en fossil oberoende samhällsutveckling.

I syfte att omsätta den politiska viljan i konkreta åtgärder och projekt, måste avtalsparterna utarbeta en grundläggande utsläppsinventering och att inom två år från den lokala församlingens beslut inkomma med en åtgärdsplan för hållbar energi och hållbart klimat där de planerade huvudåtgärderna beskrivs. Städerna förbinder sig att med två års mellanrum redovisa hur genomförandet fortlöper. I Piteå utgör Handlingsplan för miljö, klimat och energi denna.

Svenska miljömålssystemet är Sveriges verktyg för att nå den ekologiska dimensionen i Agenda 2030. I samband med arbete inom borgmästaravtalet beaktas även övriga miljöperspektiv och ekologisk hållbarhet som bedöms som viktiga att beakta lokalt.

Utmaningar

För att kunna utvecklas som kommun är det viktigt att se vilka utmaningar som finns för att nå olika mål. Kommunen måste veta vad som behöver stärkas, tas höjd för men också utveckla och förvalta för att kunna sträva mot en hållbar utveckling och en hållbar struktur och organisation. Inte bara för att jobba på i vardagen utan också för att kunna ställa om vid olika händelser i världen och samhället. Det ska vara lika viktigt att lyfta utmaningar som att visa på det som redan sker kopplat till olika styrdokument och målriktningar. En omvärldsanalys ligger till grund för att se hur kommunen kan komma att påverkas av de yttre faktorer så som lagstiftning, händelser i världen etcetera. Medan denna form av invärldsanalys kan visa på mer konkreta utmaningar både utifrån ett samhällsperspektiv samt utifrån ett kommunalt verksamhetsperspektiv. Denna invärldsanalys är inte heltäckande utan är ett försök att ge en bild kopplat de utmaningar som finns i Piteå att nå de utsedda globala målen.

Sammanfattad bild

I Piteå kommun arbetar verksamheterna på många olika sätt med frågor som kopplas till Hållbar utveckling. Mycket av det som görs inom ramen för Piteå kommuns ansvarsområden kan ses som en del av arbetet för att nå Hållbar utveckling och har därigenom också kopplingar till de globala målen för Agenda 2030. Syftet med Agenda 2030 är att avskaffa extrem fattigdom, minska ojämlikheter och orättvisor i världen, att främja fred och rättvisa och att lösa klimatkrisen. Genom att arbeta med de globala målen arbetar kommunen således också för att uppfylla de mänskliga rättigheterna.

De lokala övergripande målen i Piteå kommun är för närvarande nio. Kommunfullmäktige har också pekat ut sju av de globala målen där särskilt fokus bör läggas de kommande åren. För att kunna utveckla och förbättra är det viktigt att lyfta de utmaningar som kommunen har inom dessa sju globala mål.

Utmaningarna är beskrivna både utifrån ett verksamhetsperspektiv samt ett samhällsperspektiv. Flera av de utmaningar som den lokala invärldsanalysen visar på är i mångt och mycket kopplat till styrning och ledning samt prioritering och resurser. För att kunna arbeta mot en hållbar utveckling är en tydlig och gemensam målbild för organisationen viktig, vad vill vi med Piteå och hur ska vi nå dit? Ett sådant arbete har påbörjats under året, vision 2050.

Utmaningar som framkommit vid omvärldsanalys samt genom invärldsanalys med enkäter till verksamheterna:

- **Verksamheterna behöver stöd och konsekvenser av beslut behöver lyftas**

För att kunna arbeta systematisk med hållbarhet behöver en tydlig och särskilt tilldelad resurs pekas ut i verksamheterna. Det behövs konkret styrning, struktur och stöd i gemensamma dokument. Det uttrycks ett behov av till exempel tydligare ärendehandbok och tjänsteskrivelser. Systematisk kunskapshöjning är viktig för att hålla perspektiven aktuella i verksamheterna.

Ekonomiska medel behövs prioriteras för att kunna genomföra identifierade åtgärder kopplat till hållbarhetsmålen, till exempel stöd till drift och föreningar. Samarbete kräver resurser.

När beslut tas på olika nivåer blir det ofta konsekvenser för människor/barn, klimat/miljö och ekonomi. Ett beslut kan också påverka olika grupper av människor på olika sätt. Detta kan innebära att besluten kan behöva ändras då andra perspektiv lyfts. Det är dessutom viktigt att besluten ser till en längre ekonomisk sikt än 3-4 år.

- **Utsläppen av växthusgaser ökar**

Den genom åren nedåtgående trenden av växthusgasutsläpp inom Piteå kommuns geografiska område har brutits. Ökningen har framför allt skett inom transportsektorn och industri.

Betydelsen av vår konsumtion med avseende på växthusgasutsläpp är även viktig att beakta för att långsiktigt få ned de indirekta växthusgasutsläppen som vår konsumtion bidrar till. Hur kommunen styr sina inköp, planerar samhället och ställer krav på transporter är viktiga verktyg.

- **Kvinnors och mäns hälsa i Piteå**

Forskning visar att i samhällen med överskott av flickor och kvinnor sker också tillväxt i större utsträckning. Att skapa lika förutsättningar för män och kvinnor att bo, verka och leva i Piteå är en viktig del i detta och det gäller bland annat varierad arbetsmarknad, rikt kulturliv, kommunikationer, bra barnomsorg och skola.

- **Trygghet i en tid av oro**

I omvärlden och nationellt pågår många olika konflikter. Det är krig mellan länder och i länder men också gängkonflikter i Sverige som på olika sätt påverkar vårt vardagsliv. Det som också skapar oro är de ökade brotten kopplat till vårt välfärdssystem. Bedrägerier, korruption, otillåten påverkan är bara några av de utmaningar som finns och som kommuner måste arbeta med på olika sätt. Tilliten till våra myndigheter och till våra medmänniskor riskerar att påverkas negativt. SCB:s medborgarundersökning visar på ett behov av att stärka kommunens roll som demokratiaktör. Som MR-kommun har Piteå kommun ett särskilt ansvar att arbeta för att utveckla och följa upp den delen av det kommunala uppdraget. Ett särskilt fokus behöver

finnas på hur kommunen kan stärka särskilt sårbara grupper som är de som har svårast att göra sina röster hörda och vara delaktiga i samhällsutvecklingen.

- **Miljökrav vid inköp och upphandling behöver stärkas**

En av kommunens största miljöpåverkan sker via de varor och tjänster som köps in. Både utifrån klimatpåverkande utsläpp från produkter och entreprenader, direkta/indirekta transporter samt produkternas kemiska innehåll. Ytterligare viktiga aspekter såsom cirkuläritet och återbruk/återvinning av material har stor förbättringspotential och krav på det behöver införlivas i kommunens styrdokument.

- **Tillgången till tätortsnära natur när staden växer – grönstrukturplan saknas**

Ekologiska värden som gröna strukturer och kilar, biologisk mångfald, ekosystemtjänster och sociala värden som rekreations- och friluftsvärden i stadens närmiljöer är viktiga för både människor och växt- och djurlivet. I takt med stadens utbyggnad och utveckling är det inte ovanligt att mer naturmark tas i anspråk för bostäder, infrastruktur, näringar och verksamheter. Skydd, utveckling och tillgång till natur med särskilt fokus på tätortsnära natur, skolskogar eller naturområden nära där vi bor blir allt viktigare när staden växer. I samband med förändrat klimat kommer förekomsten av värmeböljor öka och därmed större risk för ökad dödlighet. Grönstruktur och framför allt förekomsten av större träd utgör viktiga klimatreglerande funktioner (ekosystemtjänst) i urban miljö.

Redovisning av arbetet med Agenda 2030

Mål 3 - God hälsa och välbefinnande

Målet syftar till att säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar

God hälsa är en grundläggande förutsättning för människors möjlighet att nå sin fulla potential och att bidra till samhällets utveckling. Människors hälsa påverkas av ekonomiska, ekologiska och sociala faktorer och mål 3 inkluderar alla dimensioner och människor i alla åldrar.

Under de senaste decennierna har stora framsteg gjorts för att förbättra människors hälsa globalt, till exempel så har barn dödligheten minskat med 50% sedan 1990. Investeringar i hälsa genom förebyggande insatser och modern och effektiv vård för alla gynnar samhällets utveckling i stort och skapar förutsättningar för människors grundläggande rättigheter till välbefinnande.

Analys - God hälsa och välbefinnande

När det gäller barn och ungas hälsa och levnadsvanor så visar undersökningen Personligt 2022 att de allra flesta ungdomar i Piteå har en god självskattad hälsa. Liksom tidigare år är det betydligt fler tjejer än killar som uppger att de har problem med ont i magen, huvudvärk, stress och nedstämdhet. Minsta skillnaden mellan könen är det för frågan angående sömnproblem även om det även för den frågan är fler tjejer som uppger att de har sömnproblem. Drygt 50 procent av tjejerna uppger att de känner sig stressade flera gånger i veckan eller varje dag. 7 av 10 unga uppger att det finns ganska mycket eller mycket att göra på fritiden. Det finns dock relativt tydliga skillnader mellan flickor och pojkar, de förstnämnda uppger i mindre utsträckning att det finns något att göra. I en öppen fråga angående vad man saknade att göra på fritiden så var det önskemål som oftast förekom sociala mötesplatser.

I enkäten Hälsa på lika villkor som gjordes 2022 framkommer följande bild av pitebornas hälsa.

Kvinnor har en sämre självskattad hälsa än män. I åldersgruppen 16–29 år är det fler både kvinnor och män som upplever sig ha en sämre självskattad hälsa jämfört med äldre åldersgrupper.

Männen upplever sig ha en sämre fysisk hälsa än kvinnorna och jämfört med 2018. Det handlar om att det allmänna hälsotillståndet har blivit sämre, en ökad andel fetma och övervikt samt att tandhälsan är sämre än 2018. Männen ligger också sämre med tandhälsan än riket men i paritet med Norrbotten.

Fler kvinnor än män upplever besvär av ensamhet och isolering. Det är dock tydligt att det är fler i de äldre åldersgrupperna som upplever ensamhet än i åldersgruppen 16–29 år. Det är fler män i Piteå som har någon att prata med jämfört med länet och riket. Fler kvinnor i Piteå har möjlighet till hjälp jämfört med både länet och riket.

Upplevelsen av trygghet skiljer sig markant mellan kvinnor och män, där männen upplever i mycket högre grad att de vågar gå ut ensam utan rädsla för att bli överfallen, rånad eller ofredad. I åldersgruppen 16–29 år är det, både bland män och kvinnor flest som upplever sig otrygga. Det är störst andel kvinnor i åldersgruppen 16–29 år som upplever att man inte kan lita på människor.

Tobaksrökningen har minskat något för både kvinnor och män jämfört med 2018. I åldersgruppen 16–29 år har dock en ökning av tobaksrökning skett för båda könen. Det är något fler män och något färre kvinnor som snusar tobak i Piteå jämfört med 2018. Det är flest män i åldersgruppen 30–64 år som snusar. Fler kvinnor än män snusar tobaksfritt snus med nikotin. Det är flest kvinnor i åldersgruppen 16–29 år som använder sig av tobaksfritt snus med nikotin.

Alkoholkonsumtionen för både kvinnor och män har gått ner något jämfört med 2018. Det är dock betydligt fler män än kvinnor som har en riskkonsumtion av alkohol.

Andelen med tillräcklig fysisk aktivitet (minst 150 minuter i veckan) ligger kvar på ungefär samma nivå som 2018. Det är färre både kvinnor och män jämfört med riket som utöver tillräcklig fysisk aktivitet, men ungefär samma som länet. Kvinnor i åldersgruppen 16–29 år har minskat sin fysiska aktivitet jämfört med 2018 och kvinnor i åldersgruppen 30–64 år har ökat den fysiska aktiviteten. Vad gäller stillasittande är det färre både kvinnor och män som sitter still jämfört med 2018. Andelen som äter tillräckligt med frukt och grönt är densamma som 2018 och det är betydligt fler kvinnor som äter tillräckligt med frukt och grönt.

Andelen med ekonomiska problem är densamma som 2018. Kvinnor i åldersgruppen 16–29 år är den grupp där de ekonomiska problemen ökat. Andelen som inom en månad kan betala en oväntad utgift på 13 000 kronor utan att be om hjälp är ungefär densamma som 2018. I åldersgruppen kvinnor 30–64 år är det färre med kontantmarginal 2022 jämfört med 2018.

Nyckeltal - God hälsa och befinnande

Nyckeltal	Period	Målvärde	Utfall	Kvinnor	Män
 Invånare 16-84 år med bra självskattat hälsotillstånd kommun, andel %	2022		64 %	59 %	69 %
 Invånare 16-84 år med gott psykiskt välbefinnande, andel (%)	2022		85,2 %	85,3 %	85,1 %
 Medellivslängd kvinnor, år	2022		82,9		
 Medellivslängd män, år	2022		79,5		
 Invånare 16-84 år som är fysiskt aktiva minst 150 min/vecka, andel (%)	2022		61,8	61	62,5
 Invånare 16-84 år som är stillasittande mer än 7 timmar per dag, andel (%)	2022		49,5	42,5	56,2
 Elever i åk 8: Hur lätt eller svårt är det att få hjälp av elevhälsan till exempel skolsköterskan? Andel som svarat "Mycket lätt" eller "Ganska lätt", (%)	2023		55,8	54	57
 Deltagartillfällen i idrottsföreningar, antal/inv 7-20 år	2022		33	30	35
 Sjukpenningtalet bland kommunens invånare	Dec 2023	10,2	10,4	14,2	6,9
 Antibiotikaförsäljning, recept/1000 inv	2022		224	269	179
 Fallskador bland personer 65+, 3-årsm, antal/100 000 inv	2022		3 799	4 434	3 072
 Andel elever som aldrig använt hasch eller annan narkotika gy 2, %	2020	95 %	96 %	97 %	96 %
 Andel elever som aldrig druckit alkohol i gy 2, %	2020	29 %	33 %	33 %	34 %
 Andel elever som aldrig rökt, gy 2, %	2020	54 %	63 %	64 %	62 %
 Elever i åk 2 gy som för det mesta mår bra eller mycket bra, (andel) %	2022	≥95 %	86 %	76 %	95 %
 Elever i åk 4 som för det mesta mår bra eller mycket bra, (andel) %	2022	≥95 %	96 %	96 %	97 %
 Elever i åk 7 som för det mesta mår bra eller mycket bra, (andel) %	2022	≥95 %	88 %	80 %	96 %
 Sjukfrånvaro, %	Dec 2023	≤4,5 %	6,6 %	7,2 %	4,6 %

Mål 5 - Jämställdhet

Målet syftar till att uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt

Jämställdhet mellan kvinnor och män är en förutsättning för en hållbar och fredlig utveckling. Jämställdhet handlar om en rättvis fördelning av makt, inflytande och resurser. Alla former av våld, diskriminering och skadliga sedvänjor mot kvinnor och flickor drabbar såväl individen som hela samhället. Det har bevisats om och om igen att politisk, ekonomisk och social jämlikhet mellan kvinnor och män bidrar till alla dimensioner av hållbar utveckling.

Att leva ett liv fritt från våld och diskriminering är en grundläggande mänsklig rättighet och helt avgörande för att människor och samhällen ska utveckla sin fulla potential.

Analys - Jämställdhet

Piteå kommun har under många haft ett tydligt fokus på jämställdhetsfrågorna. Jämställdhetsarbetet i Piteå kommun utgår från två perspektiv, medborgarperspektivet och medarbetarperspektivet.

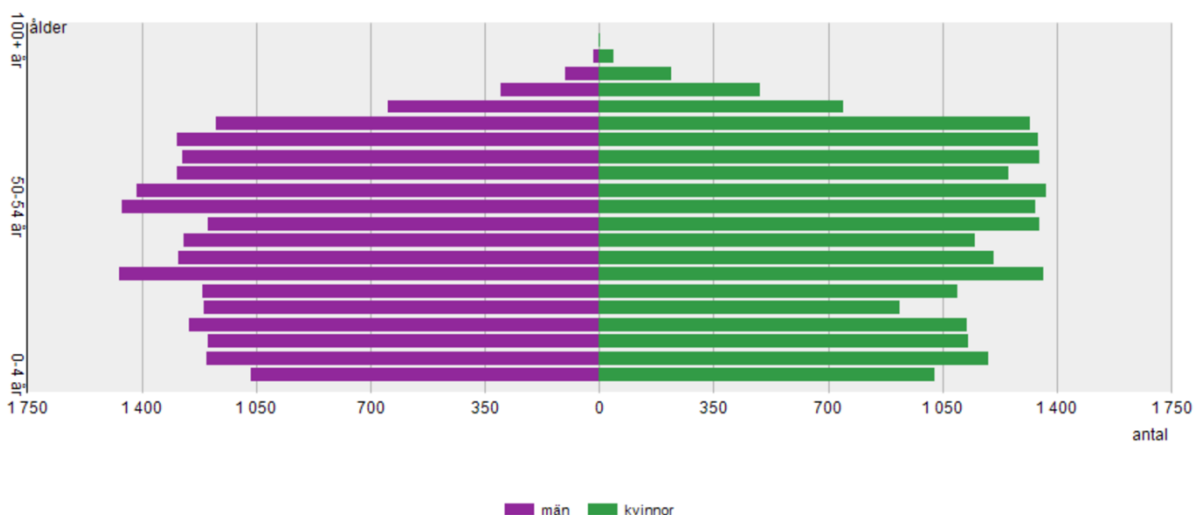
Inom flera verksamheter ingår perspektivet som naturlig del av det vardagliga arbetet för att säkerställa att alla verksamheter har ett jämställt bemötande och en jämställd service. Kommunens medarbetare behöver ha kunskap och en gemensam bild över vad som förväntas därför är jämställdhet en del i all utbildning som genomförs i kommunen. Jämställdhetsperspektivet finns med vid kommunens utvecklings- och planeringsarbete och i projekt finansierade av socialfonden. Jämställdhetsperspektivet finns också med vid marknadsföring av både utbildningar inom grund- och vuxenutbildningen, samt vid marknadsföring av kommunens yrken. Dock är sökandemönstret fortfarande traditionellt könsuppdelat, såväl vid val av utbildning som vid ansökningar till kommunens lediga jobb. I syfte att synliggöra ojämställdhet redovisas alltid statistik könsuppdelat, både kopplat till intern personaluppföljning samt vid medborgarundersökningar.

Även om målbedömning av målet ”Service och bemötande utformas jämställt i kommunens alla verksamheter” är ”i hög grad uppfyllt” finns det mycket kvar att göra innan jämställdhetsperspektivet genomsyrar kommunens alla verksamheter.

Även i målen för medarbetare finns jämställdhet med som en naturlig del och innebär att Piteå kommun ska vara en attraktiv och jämställd arbetsgivare. Förutsättningarna ska vara lika för kvinnor och män i fråga om lön, arbetsförhållanden, ledarskap, kompetensutveckling. Dessutom har kommunen fokus på att arbeta med mäns våld mot kvinnor bland annat genom att utbilda alla chefer i ämnet. Jämställdhetsperspektivet ska vara en integrerad del av personalarbetets samtliga processer.

Utifrån ett befolkningsperspektiv så ser man att Piteås befolkning består av en något lägre andel kvinnor än män. Detta är främst i åldrarna 10–44 år.

Folkmängd efter ålder och kön. Piteå, 2022.

Nyckeltal - Jämställdhet

Nyckeltal	Period	Målvärde	Utfall	Kvinnor	Män
 Tillfälliga föräldrapenningdagar (VAB) som tas ut av män, andel av antal dagar (%)	2023		37,9 %		
 Heltidsarbetande månadsavlönade, kommun, andel (%)	2022		70,8 %	67,3 %	83,4 %
 Föräldrapenningdagar som tas ut av män, andel av antal dagar (%)	2023		30,9 %		
 Kvinnors mediannettoinkomst som andel av mäns mediannettoinkomst, andel (%)	2022		76,3 %		
 Kvinnors mediannettoinkomst som andel av mäns mediannettoinkomst, 65+ år, andel (%)	2022		80,3 %		
 Anmälda misshandelsbrott mot kvinna, inomhus, närstående genom parrelation med offret i kommunen, antal/100 000 inv	2022		73		
 Kvinnor på ordförandeposter i kommunen, andel (%)	2021		57,14		
 Andel heltidstjänster, %	Dec 2023	≥95 %	90,8 %	90,6 %	91,4 %
 Antal timmar som utförs av timanställda	Dec 2023	≤485 837	490 115	329 676	160 439
 Kvinnors lön i förhållande till mäns lön, %	Dec 2023	100 %	95,6 %		
 Pensionsålder, medelvärde	2023	65	64,5	64,5	64,8
 Sjukfrånvaro, %	Dec 2023	≤4,5 %	6,6 %	7,2 %	4,6 %
 Subventionerade anställningar, andel (%)	Dec 2023	1,9 %	1,9 %	1,3 %	4 %

Mål 10 - Minskad ojämlikhet

Målet syftar till att minska ojämlikheten inom och mellan länder

Grunden för ett hållbart samhälle är en rättvis fördelning av resurser och såväl ekonomiskt, socialt och politiskt inflytande i samhället. Globala målens ledord är Leave No One Behind och mål 10 belyser vikten av att verka för ett samhälle där ingen lämnas utanför i utvecklingen.

Ett jämlikt samhälle bygger på principen om allas lika rättigheter och möjligheter oberoende av t.ex. kön, etnicitet, religion, funktionsvariation, ålder och annan ställning. Även om många länder har haft en positiv ekonomisk utveckling med minskad fattigdom under de senaste decennierna, så har klyftorna ökat både inom och mellan länder. Jämlikhet minskar risken för konflikter och främjar alla människors möjlighet att delta i och påverka samhällsutvecklingen.

Analys - Minskad ojämlikhet

SCBs medborgarundersökning visar på att piteborna överlag är nöjda med på vilket sätt kommunen sköter sina olika verksamheter. Vissa skillnader kan ses i en jämförelse av nöjdhet mellan medborgare som är bosatta centralt i Piteå och medborgare som är bosatta i landsbygdsområden. Grundskolan i Piteå uppvisar goda resultat men skillnader kan ses mellan de olika skolenheterna när det gäller exempelvis andel elever som uppnått målen i alla ämnen (som lägst 63,4 procent och som högst 82,8 procent). Även relativt stora skillnader mellan könen kan ses och de senaste åren har flickornas resultat när det gäller andel elever som uppnår målen i alla ämnen försämrats med drygt 12 procentenheter. Under samma period har pojkarnas resultat försämrats med 1,6 procentenheter. När det gäller andelen invånare med eftergymnasial utbildning ses också stora skillnader mellan män och kvinnor. För att upprätthålla hög tillit är god kvalitet i kärnverksamheterna en viktig faktor.

Nyckeltal - Minskad ojämlikhet

Nyckeltal	Period	Målvärde	Utfall	Kvinnor	Män
 Förvärsarbetande eller studerande skyddsbehövande och anhöriga (flyktingar) 20-64 år, andel (%)	2022		80,9		
 Brukarbedömning daglig verksamhet LSS - Brukaren får bestämma om saker som är viktiga, andel (%)	2021		60 %	50 %	77 %
 Valdistrikt med lägst valdeltagande i senaste kommunalval, andel (%)	2023		75,4 %		
 Utrikes födda bland förtroendevalda kommunpolitiker, andel (%)	2021		4,2	2,4	6,1
 Andel 20-64 år med eftergymnasial utbildning, %	2022		39 %	48 %	29 %
 Andel flyktingar bosatta i Piteå två år efter ankomst till Piteå, %	2023	50 %	92 %	92 %	90 %
 Andel utrikesfödda av befolkningen, (%)	2022	7 %	7,1 %	7,3 %	6,9 %
 Antal inlägg i kommunfullmäktige	2023		469	350	119
 Inskrivna arbetslösa, utrikesfödda 16-65 år %	Dec 2023	15,6 %	12,5 %	12,5 %	12,4 %
 Invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll, andel (%)	2021		2,6 %		

Mål II - Hållbara städer och samhällen

Målet syftar till att göra städer och bosättningar inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara

Över hälften av världens befolkning bor i urbana områden, och andelen väntas stiga till 70 procent år 2050. Växande städer kan skapa nya möjligheter för ekonomisk tillväxt, men kan också bidra till ökade sociala klyftor och påfrestningar på ekosystem. Den snabba och stora inflyttningen till städer ställer nya krav som behöver bemötas på ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart sätt.

Hållbar stadsutveckling omfattar hållbart byggande och hållbar planering av bostäder, infrastruktur, offentliga platser, transporter, återvinning och säkrare kemikaliehantering som i sin tur kräver ny teknik och samarbete mellan flera sektorer. Inkluderande och innovativ stadsplanering behövs för att göra städerna säkra och hållbara för framtiden.

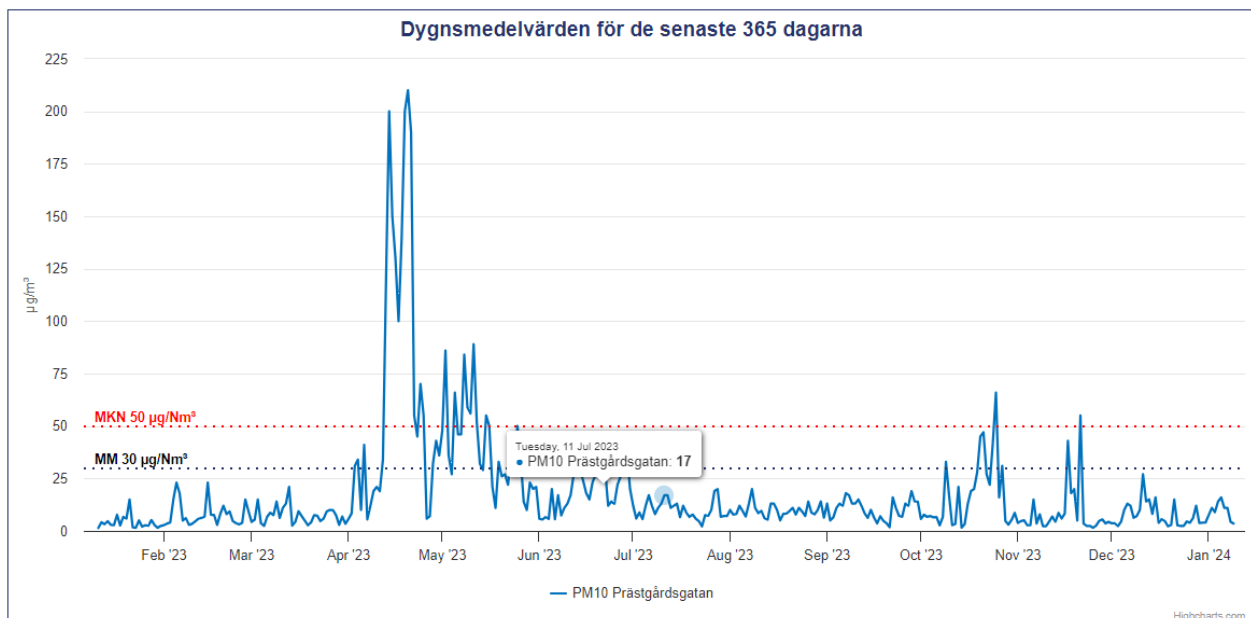
Analys - Hållbara städer och samhällen

Undersökningar visar att pitebor är nöjda med att bo och leva i Piteå. Kvinnor är i överlag nöjdare med Piteå som plats att leva och bo på än män. I dialogmöten, både i stads- och landsbygd, kommer det fram att barn och unga genomgående trivs bra där de bor. Det finns ganska mycket att göra på fritiden. Ungdomarna i högstadiesålder efterlyser mötesplatser. Många lekplatser och badplatser anses förfallna och i behov av upprustning. Vissa trafikmiljöer upplevs otrygga. Skogsområden i flera av landsbygdscentra används flitigt av barnen och skolan och behöver bevaras.

Det är vanligast att bo i småhus med äganderätt, vilket knappt 60 procent av invånarna gör. Drygt 30 procent av piteborna bor i hyreslägenheter och mindre än fyra procent bor i bostadsrättslägenheter. Flerbostadshusen i Piteå är ofta integrerade i småhusbebyggelse. Därför blandas invånare som bor i olika typer av boenden med varandra på ett naturligt sätt i vardagslivet, t ex upptagningsområden för förskolor, skolor, dagligvaruhandel och så vidare.

Det råder ingen trångboddhet (enligt definition) i Piteå även om de finns en del som bor ganska trångt. Fler tillgängliga lägenheter behövs i kommunen. Den stora ökningen av antalet äldre medför att de kommer att finnas färre tillgängliga lägenheter per person över 80 år i framtiden, om inte tillgänglighetsskapande åtgärder vidtas.

Mätresultaten visar att luften i Piteå är relativt ren, men inte så ren som kommunen skulle vilja. Det beror bland annat på utsläpp från vägtrafik och industri. Genom åren har halterna av flera olika luftföroreningar (både i tätorten och utanför) övervakats i mätningar och klarar de så kallade miljökvalitetsnormerna (MKN). Halterna av partiklar och kvävedioxid är dock sådana att fortsatta mätningar krävs.

Diagrammet ovan visar på uppmätta partikelhalter på Prästgårdsgatan under året. MKN bedöms dock klara sig under förutsättning att arbetet enligt åtgärdsprogrammet för luft som kommunfullmäktige tog beslut om i februari 2023 fortgår.

Nyckeltal - Hållbara städer och samhällen

Nyckeltal	Period	Målvärde	Utfall	Kvinnor	Män
 Förändring i antal invånare under senaste femårsperioden, andel (%)	2022		0,4	0,4	0,4
 Demografisk försörjningskvot	2022		0,85	0,9	0,81
 Nyttillkomna bostäder i kollektivtrafknära läge, andel (%)	2021		79,6		
 Cykelväg i kommunen, total, meter/inv	2022		3		
 Utsläpp till luft av kväveoxider (NOx), totalt, kg	2021		1 693 440		
 Utsläpp till luft av PM2.5 (partiklar <2.5 mikrom), kg	2021		216 167		
 Invånare 16-84 år som avstår från att gå ut ensam, andel (%)	2022		18,3 %	29,3 %	7,9 %
 Trångboddhet i flerbostadshus, enligt norm 2, andel (%)	2022		8,8 %	8,3 %	9,4 %
 Andel kvävedioxid i luften i förhållande till miljö kvalitetsnorm	2023	<40 µg/m ³	12,2 µg/m ³		
 Andel partiklar i luften i förhållande till miljö kvalitetsnorm	2023	<40 µg/m ³	23,5 µg/m ³		

Mål 12 - Hållbar konsumtion och produktion

Vår planet har försett oss med ett överflöd av naturresurser, men vi människor har inte nyttjat det på ett ansvarsfullt sätt och konsumerar nu långt bortom vad vår planet klarar av. Visste du exempelvis att 1/3 av den mat som produceras slängs? Att uppnå hållbar utveckling kräver att vi minskar vårt ekologiska fotavtryck genom att ändra hur vi producerar och konsumerar varor och resurser.

Hållbar konsumtion innebär inte bara miljöfördelar utan även sociala och ekonomiska fördelar såsom ökad konkurrenskraft, tillväxt på såväl den lokala som globala marknaden, ökad sysselsättning, förbättrad hälsa och minskad fattigdom. Omställning till en hållbar konsumtion och produktion av varor är en nödvändighet för att minska vår negativa påverkan på klimat, miljö och människors hälsa.

Analys - Hållbar konsumtion och produktion

Den kommunala avfallsplanen antog i mars 2023 och uppföljning är beslutad att ske om två år. Mängden insamlat kommunalt avfall per invånare har ökat med nästan 28 % på mindre än sex år, trots att en viss minskning har skett mellan åren 2021-2022. Det är framför allt kategorin grovavfall som står för ökningen. Samtidigt har andelen kommunalt avfall som samlats in för materialåtervinning minskat med 5 %-enheter till 45 % under samma period. Kommunen ligger fortsatt mycket lågt avseende andelen inköpta ekologiska livsmedel, det har inte nämnvärt ökat genom åren, och Piteå ligger långt ned i jämförelse med andra kommuner.

Nyckeltal - Hållbar konsumtion och produktion

Nyckeltal	Period	Målvärde	Utfall	Kvinnor	Män
 Insamlat kommunalt avfall totalt, kg/invånare (justerat)	2022		435		
 Kommunalt avfall som samlats in för materialåtervinning, inkl. biologisk behandling, andel (%)	2022		45 %		
 Ekologiska livsmedel i kommunens verksamhet, andel (%)	2022		13 %		
 Måltidssvinn, grundskola, gram/ätande	2021		54		

Mål 13 - Bekämpa klimatförändringarna

Målet syftar till att vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser

Klimatförändringarna är ett verkligt och obestridligt hot mot hela vår civilisation. Utsläppen av växthusgaser fortsätter att stiga och som följd riskerar vi att nå en genomsnittlig global uppvärmning som överstiger två grader, vilket skulle få allvarliga konsekvenser för ekosystem, havsförurning, mänsklig säkerhet, matproduktion, vattentillgång, hälsa och ökad risk för naturkatastrofer.

Effekterna är redan nu synliga och kommer att bli katastrofala såvida vi inte agerar nu. Genom utbildning, innovation och efterlevnad av våra klimatförpliktelser kan vi göra nödvändiga förändringar för att skydda planeten. Dessa förändringar ger också stora möjligheter att modernisera vår infrastruktur som kommer att skapa nya arbetstillfällen och främja välbefinnande över hela världen.

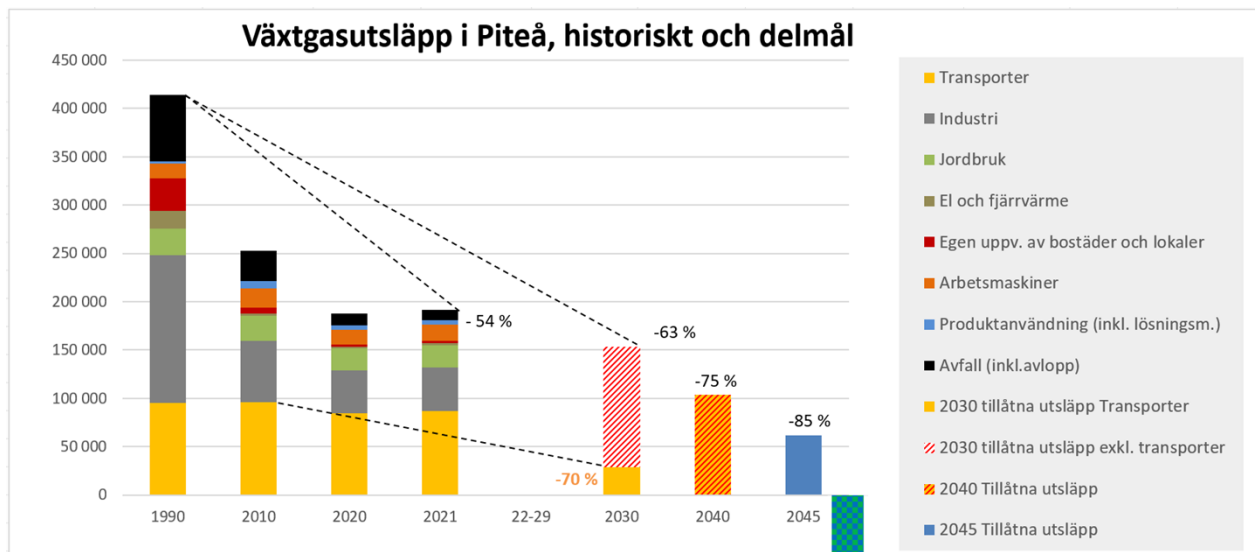
Det globala arbetet för att uppnå mål 13 och bekämpa klimatförändringarna konkretiseras ytterligare i Klimatkonventionen och Parisavtalet. Klimatkonventionen är en global konvention med åtgärder för att stoppa klimatförändringarna. Klimatkonventionen undertecknades vid FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio 1992. Till Klimatkonventionen hör Parisavtalet, ett globalt klimatavtal som trädde i kraft 2016. Parisavtalet slår fast att den globala temperaturökningen ska begränsas till under två grader, med strävan efter att begränsa den till 1,5 grader. Detta ska framförallt uppnås genom att minska utsläppen av växthusgaser. En annan del av avtalet handlar om att ge stöd till dem som drabbas av klimatförändringarnas effekter och öka möjligheterna till klimatanpassning.

Analys - Bekämpa klimatförändringar

Utsläppen av växthusgaser har ökat jämfört med föregående år.

Bedömningen är att en minskning av totala växthusgasutsläpp till år 2030 med 63% är möjligt att nå, men årets ökning medför att kraftigare åtgärder kommer att krävas för att kunna nå de uppsatta målen. En utgångspunkt i prognosen är att det i den geografiska kommunen samtidigt planeras för kolinlagring motsvarande utsläppsnivåerna år 2045 (max 61 500 ton CO₂/år). Det är dessutom av stor vikt att ta höjd för en befolkning på 50 000 år 2040 i enlighet med kommunens målsättning.

Diagrammet nedan visar på utvecklingen av växthusgasutsläpp i Piteå både historisk samt de målnivåer som är beslutade inom ramen för Borgmästaravtalet och de nationella utsläppsmålen.

För att kunna nå en minskning med 70% från transportutsläppen till år 2030 måste en minskning med minst 12 % årligen nås inom den sektorn. Vidare ligger målsättningen till samma år på sammanlagt en minskning med 63 % av det totala växthusgasutsläppet sedan år 1990, vilket medför att en ytterligare årlig reduktion av utsläpp måste göras med minst 6 %. Efter år 2030 kan takten justeras mellan transporter och övriga områden.

Inom transportsektorn var det personbilar som år 2021 stod för 50% av utsläppen, därefter kommer tung trafik (35 %). Andelen fossiloberoende personbilar inom kommunorganisationen (kommun inklusive bolag) är mycket låg i jämförelse med majoriteten av kommuner i Sverige. År 2022 låg den på endast 20,4 %, och det kvarstår en del tills första kommunala etappmålet för år 2024 (30%) kan nås. Vad som dessutom utmärker sig i Norrbotten och Piteå är hur många mil som körs med personbil räknat per invånare. Trenden har under många år visat på en ökning, men de senaste åren har en minskning skett och en trend har vänt sedan 2021. Minskningen går dock inte i lika snabb takt jämfört med snittet för riket även om många andra kommuner faktiskt har ökat sina körsträckor under de senaste två åren.

Nyckeltal - Bekämpa klimatförändringarna

Nyckeltal	Period	Målvärde	Utfall	Kvinnor	Män
 Utsläpp av växthusgaser inom kommunens gränser, ton CO2-ekv/inv	2021	7,98	4,53		
 Utsläpp till luft av växthusgaser totalt, ton CO2-ekv	2021		191 636		
 Fossiloberoende personbilar, andel av totalt antal bilar i det geografiska området (%)	2022		13,7 %		
 Fossiloberoende fordon i kommunorganisationen, andel (%)	2022		20,4 %		
 Genomsnittlig körsträcka med personbil, mil/inv	2022		700		

Mål 16 - Fredliga och inkluderande samhällen

Målet syftar till att främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva, och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer.

Fredliga samhällen och frihet från våld utgör både ett mål och ett medel för hållbar utveckling. Inkluderande, ansvarsfulla och rättvisa institutioner är grunden för en god samhällsstyrning fri från konflikter, korruption och våld. Alla människor är lika inför lagen och ska ha lika tillgång till rättvisa och möjligheter att utöva inflytande och ansvarsutkrävande över beslutsfattande.

Inga varaktiga framsteg kan nås i en kontext präglad av konflikt och våld. Våld innebär inte bara mänskligt lidande, det raserar också grunden för samhällets ekonomiska, miljömässiga och sociala utveckling. De länder som är drabbade av krig och utdragna konflikter är de länder som har svårast att lyfta sin befolkning ur fattigdom. Att stärka rättsstatsprincipen och främja mänskliga rättigheter är nyckeln till fredliga, inkluderande och hållbara samhällen.

Analys - Fredliga och inkluderande samhällen

Piteå har fortsatt en hög andel som röstar och en hög andel förstagångsväljare. Även om det finns skillnader mellan valdistrikten så minskade de vid det senaste valet. Representationen av män respektive kvinnor som deltar i medborgardialoger är relativt jämn. De åldersgrupper som är sämst representerade i olika dialoger är unga vuxna i åldern 19-30, personer 75 år och äldre samt barn i förskoleåldern. Utrikesfödda är en annan grupp som sällan finns representerade vid medborgardialoger.

Resultaten från SCBs medborgarundersökning visar på att Piteå upplevs som en trygg stad även om det är relativt stora skillnader på mäns och kvinnors upplevda trygghet. Kvinnorna uppger i högre grad än männen att de känner sig otrygga.

Nyckeltal - Fredliga och inkluderande samhällen

Nyckeltal	Period	Målvärde	Utfall	Kvinnor	Män
 Valdeltagande i senaste kommunalvalet, andel (%)	2023		85 →	87	84
 Anmälda våldsbrott, antal/100 000 inv	2022		630 →		
 Invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra, andel (%)	2022		25 % →	24,3 %	25,7 %

Mänskliga rättigheter

Riktlinjerna för mänskliga rättigheter - mångfald är beslutade av Kommunstyrelsen att gälla fram till 2023-06-30. Anvisningarna för uppföljning av riktlinjerna är upphävda i avvaktan på ett utvecklingsarbete som sker tillsammans med andra kommuner i ett nätverk organiserat av SKR. Avdelningen Hållbar tillväxt har ett uppdrag att ta fram riktlinjer för social hållbarhet där områden såsom mänskliga rättigheter, jämställdhet, integration, nationella minoriteter mm kommer att ingå. Riktlinjerna bör kompletteras med handlingsplaner för respektive område.

Piteå ska vara en öppen och trygg kommun där medborgarna är stolta över sin identitet och möts med respekt, nyfikenhet och öppenhet. En inkluderande stark social sammanhållning i både stads- och landsbygd ökar attraktionskraften och bidrar till att fler människor vill leva, besöka och verka i kommunen. Att fortsatt stärka trygghet och trivsel samtidigt med en utveckling av öppenhet och transparens via dialog och delaktighet på olika sätt skär genom hela arbetet i kommunens olika roller. Hur kommunen som organisation bemöter och möter medborgarna har stor påverkan på lokalsamhällstilliten.

Mänskliga rättigheter (MR) är och ska vara grunden i de tjänster och den service som kommunen ger piteborna. Kommunens ansvar att respektera, skydda och främja medborgarna behöver förankras tydligare för att alla verksamheter ska leva upp till dessa åtaganden.

I rollen som välfärdsaktör har kommunen ett ansvar att skapa en plats som säkerställer allas behov av stöd och service med särskild hänsyn till underrepresenterade grupper och individer i utsatta situationer. En del är det strategiska arbetet för ökad jämställdhet utifrån mäns och kvinnors rätt till hälsa på lika villkor som behöver drivas såväl internt i den egna organisationen som externt i Piteå som samhälle.

De områden som lyftes fram som utvecklingsområden redan 2021 är fortfarande aktuella och behöver även fortsättningsvis prioriteras:

- Riktlinjer för social hållbarhet ska tas fram och beslutas. Riktlinjerna bör kompletteras med handlingsplaner för respektive område.
- Barnrätt - Piteå ska sträva efter att vara Sveriges barnvänligaste kommun. Vad innebär det för chefer och medarbetare? Kunskapen om barnkonventionen behöver stärkas bland chefer och medarbetare. Arbetet med barnkonsekvensanalyser har utvecklats men fortsatt fokus på området behövs.
- Att Piteå nu är en MR-kommun behöver inarbetas i varumärket Piteå.
- Nya medarbetare och chefer bör få ta del av utbildning angående mänskliga rättigheter
- Förtroendevalda behöver grundläggande förståelse för hur kunskap och förståelse för de mänskliga rättigheterna påverkar uppdraget.

Handlingsplan för miljö- klimat och energi

En handlingsplan för miljö, klimat och energi är inom ramen för arbetet med Borgmästaravtalet beslutad av kommunfullmäktige i oktober 2019. Huvuddelen av de uppsatta aktiviteterna har pågått under året. Några exempel är:

Aktivitet	Status
Eldriven kollektivtrafik	Klar
Klimatanpassningsplan	Klar
Utbyte av belysning	Pågår
Returvärme badhus	Pågår
Riktlinjer för dagvatten	Antogs 2019 och revidering pågår. Vattentjänstplan antogs i KF 16 dec 2023.
Aktiv energi- och klimatrådgivning	Pågår
Utökad bilpool stadshus och stadssporten	Klar
Ny avfallsplan/föreskrifter	Klar
AnyTime (förbättrad tillgänglighet)	Klar
Systematiskt arbete med minskat matsvinn	Pågår
Miljöbyggnad silver	Beaktande görs

Det finns ett arbete initierat för att arbeta in hållbarhetsperspektiv i styrande dokument för inköp, men bör prioriteras under 2024. Arbeta för att ta fram en kemikalieplan saknas, en uppdragsbeskrivning och projektförslag finns framtagen sedan tidigare, men resurser har ej tillsatts.

Miljöspendanalys pågår samt uppdatering av nulägesbeskrivning för revidering av handlingsplanen. Tidigare gapanalys visar på att tillkommande aktiviteter behövs för att täcka upp det gap som nu föreligger mellan aktuella växthusgasutsläpp och beslutad målnivå. Nuvarande utsläpp ligger på (191 000 ton – 17 500 ton) och målnivå till både år 2030 (150 000 ton) och 2045 (61 500 ton).

Klimatanpassning

En handlingsplan för klimatanpassning antogs av kommunfullmäktige i april 2021. Majoriteten av de planerade aktiviteterna i den beslutade handlingsplanen är påbörjade eller planerade, nedan är några exempel på under året pågående/avslutade aktiviteter:

Aktivitet	Status
Klimatanpassningsmagasin (förhindra översvämning i centrala stan i samband med skyfall)	Detaljplanelagd och projektering klar, anläggande pågår
Högre staket runt förskolor	Pågår
Åtgärder för att förhindra vattensamlingar på förskolegårdar	Pågår
Sommaröppna förskolor har fått klimatanpassade åtgärder (skydd mot sol)	Klar
Utredning av förslag till hållbar drift med bl a säkrad tillgång till snö	Klar

Under året har en värmestresskartering utförts och tillgängliggjorts i kommunens web-GIS. Underlaget visar på områden som riskerar att uppleva värmestress i samband med värmeböljor.

